

Víc než jen příběh generála

Paměti generála **Mojmíra Zachariáše** odpovídají na otázku, proč armáda zůstala v listopadu 1989 v kasárnách

Jeden z nejvyšších velitelů normalizační armády sedmnáct let po odchodu do důchodu vydává vzpomínky, ve kterých výmluvně a s **velkou dávkou otevřenosti** líčí, jak to ve velení Československé lidové armády chodilo.

KAREL SIEBER
historik

Sovětská divize v Gorkém provádí ukázkové cvičení. Výcvikovým prostorem jede řada tanků, které po přejetí palebné čáry začínají ničit značkové cíle plamenomety. Cvičení přihlíží i českoslovenští posluchači Vorošilovy akademie, mezi nimi také mladý podplukovník Mojmír Zachariáš. Ze zákopu před řadou tanků náhle vybíhá voják, klíčkuje mezi terčí a snaží se najít nějaký úkryt před tanky chrličícími oheň. „Neměl tam co dělat a všude jinde by byl ihned vydán povel k zastavení ukázky.“ Tady ale platila jiná pravidla. „Velitel a štáb, kteří ukázkou prováděli, se tvářili, že se nic neděje. Zachovali absolutní klid a vůbec nereagovali. Ukázka proběhla v plném rozsahu a po jejím ukončení se o nějakém vojákovi nikdo ani nezminil. Jako by se nic nestalo.“

Křehkost převahy

Studium na akademii sovětského generálního štábu Zachariášovi umožnilo zblízka se seznámit s ruskou realitou. Ovšem zdaleka nešlo jen o její odvrácenou stranu. Mladý důstojník se během studií v Moskvě v roce 1976 také oženil. Absolvoval školu mu otevřelo nové možnosti. V roce 1978 se stal velitelem kroměřížské divize, o pět let později velitelem 4. armády a v roce 1987 velitelem Západního vojenského okruhu. Z této funkce byl v případě války velitelem Československého frontu, tehdy fakticky hlavou československé armády.

Příslušníci československé armádní elity sedmdesátých a osmdesátých let zatím memoáry nepsali a nepublikovali, a pokud ano, pak šlo většinou o účelové texty pramalé dokumentární hodnoty. A teď najednou jeden z nejvyšších velitelů tehdejší armády sedmnáct let po odchodu do důchodu vydává vzpomínky, ve kterých výmluvně a s velkou dávkou otevřenosti líčí, jak tenkrát vlastně vypadal život armádního velitele a jak to ve velení Československé lidové armády chodilo.

Právě tím, jak se vzpírají jednoduchému černobílému vidění, jsou Zachariášovy paměti nejpozoruhodnější. Autor v nich dokumentuje změny v počtech a výzbroji, které už na začátku 60. let proměnily československou armádu v mohutnou bojovou sílu. Současně ale ukazuje křehkost této převahy (například v době karibské krize zamrzly tankům vyvedeným na Doupov pásky v bahně a celý pluk byl náhle nepoužitelný).

Popisuje náročnou práci s vojenskou technikou, zároveň uvádí příklady svědčící o tom, že armáda byla často zneužívána k řešení hromadících se hospodářských problémů.

Přehlídka Československé lidové armády v roce 1985. Ve stejné době již jeden z jejích nejvyšších velitelů Mojmír Zachariáš (ve výřezu) označoval sovětskou invazi za chybu. FOTO ČTK

Zachariášův služební postup se na první pohled jeví jako příklad modelové důstojnické kariéry. Ve skutečnosti jej ale provázely konflikty s nadřízenými, včetně ministra národní obrany Džúra a velitele okruhu generálplukovníka Veselého. Nezapomenutelná je scénka, kdy maniakální generál Veselý organizuje v plukovní kuchyni sčítání zásob (tři rohlíky chyběly!). Současně se Zachariáš nevyhнул sporům o velitelskou pravomoc s některými sovětskými poradci.

Od poloviny osmdesátých let se paradoxně sovětské prostředí stalo v Československu zdrojem liberalizačních a modernizačních tendencí, na které dosavadní československá věrchuška hleděla s rozpaky. Tehdejšího náčelníka Hlavní politické správy generála Klíchu šokovali v roce 1985 Zachariáš a jeho sovětská manželka v soukromé debatě názorem, že sovětská invaze do Československa v roce 1968

Zachariášův služební postup se na první pohled jeví jako příklad modelové důstojnické kariéry. Ve skutečnosti jej ale provázely konflikty s nadřízenými, včetně ministra národní obrany Džúra a velitele okruhu generálplukovníka Veselého.

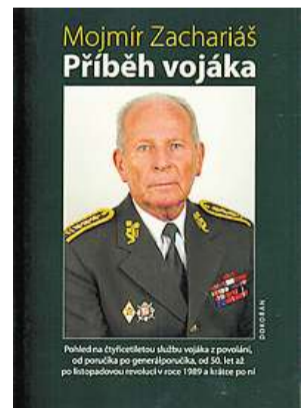
byla chybou – a že si to myslí i mnozí sovětské velitelé. „Ideologická nepevnost“ sice Zachariáše o tři roky později připravila o další generálskou hvězdu, z velitelské funkce ale odvolán nebyl.

Skrytý ideový posun, který byl v osmdesátých letech spojen s nástupem pragmatické mladé generace profesionálních vojáků, se naplno projevil v listopadu 1989. Využít armádu k zásahu proti revolující československé společnosti už zřejmě nebylo dost dobře možné. Dogmatici ve stranickém vedení a v armádě se k tomu ostatně nakonec ani neodhodlali dát rozkaz, ovšem neváhali přes prostředníky naznačovat, že se mají velitelé chopit iniciativy sami.

Leccos naznačuje, že právě Zachariášova schůzka se zástupci Občanského fóra definitivně pohřbila poslední naděje armádních konzervativců na ozbrojený zásah proti sametové revoluci.

Příběh vojáka

Mojmír Zachariáš
Vydalo nakladatelství Dokořán,
Praha 2012, 223 stran

Frankfurter Rundschau v agonii

Insolvence. Ta zpráva sice nepřišla jako blesk z čistého nebe, ale to jí neubírá na hrůze. Deník *Frankfurter Rundschau* 13. listopadu oznámil, že je na mizíně, a pokud se nenajde investor, přestane na začátku příštího roku vycházet.

Četba mého mládí

Pro mě by to byla hluboká ztráta, kterou bych těžko něčím nahradil. Už když jsem ještě bydlel s rodiči, patřila četba *Rundschau* – či FR, jak ji nazývají její věrní čtenáři – ke každodennímu rituálu. Její levicově liberální založení formovalo spolu s týdeníky *Spiegel* a *Stern* moje politické smýšlení. Zatímco oba zmíněné týdeníky později nahradil týdeník *Die Zeit*, FR pro mě zůstala pramenem každodenní politické informace. Podle ní jsem si vytvářel svůj vlastní názor. Ke standardnímu vybavení patřila i v domácnostech mých přátel. Pro Frankfurťany byla geniální kombinací celostátní-

ho zpravodajství a detailních informací o lokálním politickém a kulturním dění.

V poválečném Německu hrála *Rundschau* roli, jejíž význam není radno podceňovat. Byla prvním německým poválečným deníkem, který americká armáda povolila mimo Berlín. Rychle se vypracovala na celostátní levicové noviny. Od té doby patří doma i v cizině vedle občansko-konzervativních periodik *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a *Die Welt* a liberální *Süddeutsche Zeitung* k uznávaným zástupcům německého denního tisku a seriózní žurnalistiky.

Stejně jako všechna německá tištěná média trpí i FR od začátku milénia poklesem tržeb. Velké nebezpečí přitom přichází z internetu, který si ukrájá stále větší podíl rozpočtu firem na propagaci, a nejmladší generace tu vyhledává informace o všednodenním politickém dění. Díky zpravodajství dostupnému zdarma na síti se tak stále více lidí odvrací od tištěné podoby novin.

FRANZ SCHINDLER
bohemista

STŘEDOEVROPSKÉ OKNO

Frankfurter Rundschau proto není jediným médiem potácejícím se ve smrtelné agonii. Sedmého prosince vyšlo poslední číslo *Financial Times Deutschland* a konec své tištěné verze ohlásil městský magazín *Princ*.

Nepomohlo ani zmenšení formátu

Od chvíle, kdy *Frankfurter Rundschau* v roce 2006 převzalo kolínské nakladatelství M. DuMont Schauberg, se noviny mnohokrát pokoušely zastavit hospodářský pád pomocí různých inovací. Měly hez-

kou internetovou prezentaci a iPadovou aplikaci, která získala Evropskou novinářskou cenu (European Newspaper Award). Také tištěná verze se z nordického formátu 37,1 x 52,8 cm (který v Česku na žádných novinách nevidíte, zato v Německu ho mají všechny seriózní celostátní deníky) zmenšila na formát tabloidu (24,5 x 37,0 cm). Zatímco vydavatelství doufalo, že kompaktnější formát přitáhne mladší čtenáře a uživatele městské hromadné dopravy (každý, kdo jednou zkusil číst třeba takový deník *Süddeutsche Zeitung* v přeplněné tramvaji, pochopí, v čem tkví přednost tabloidového formátu), věrní čtenáři se obávali zmenšeného prostoru pro hlubší analýzy a tudíž snížení kvality. Že menší formát novin nutně neznamená povrchní žurnalistiku, dokazuje můj nejoblíbenější evropský deník *El País*. Zpravodajství FR se ovšem za nového šéfredaktora Uweho Vorköttera (2006–2012) skutečně tak zhor-

šilo, že předplatné zrušilo od května 2007 do května 2008 celých 5035 předplatitelů.

I já jsem v posledních letech často nebyl nadšen zpravodajstvím a bulvárními titulními stranami. Před nějakým časem jsem si dokonce na dva týdny vyzkoušel *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ), ale jejich konzervativní politické komentáře mi nesešly do té míry, že četba při snídani se stala z příjemného zážitku mrzutostí. Jsem a zůstanu dítětem levicově liberálního smýšlení *Frankfurter Rundschau*.

Zpráva o její insolvenci vzbudila ve Frankfurtu i jinde v Německu velkou solidaritu a obavu z ohrožení kvalitní novinářiny v Německu obecně. Ale možná ještě není všem dnům konec: v posledních týdnech se prodalo 1700 předplatných ze solidarity.

Autor (* 1963) je bohemista, přednáší slavistiku na Univerzitě Justuse Liebiga v Giessenu. Žije ve Frankfurtu.